

Potpukovnik
Bogdan KNEŽEVIĆ

O NEKIM AKTUELNIM PITANJIMA TAKMIČENJA U OBUCI I VASPITANJU

Takmičenje je oblik aktivnosti u kojoj se pojedinačno ili grupno natječu pojedinci, radne i druge organizacije, teritorijalne zajednice i vojne jedinice u što boljem i bržem izvršavanju zadataka i ostvarivanju ciljeva.¹ Njegova vaspitna vrednost proizilazi iz poznatih težnji ljudi za afirmacijom. Takmičenje deluje kao jak motiv i zato se primenjuje u armijskim i vanarmijskim sredinama, a naročito tamo gde je postignut sklad između ličnih i društvenih interesa.

U našoj se Armiji više godina organizuje takmičenje pod nazivom »Birajmo najbolju jedinicu«. Ukratko ćemo izneti neka mišljenja o razvitku i sistemu takmičenja uopšte u našim oružanim snagama, posebno o psihološkoj, sociološkoj i pedagoškoj strani takmičenja i nekim drugim aktuelnim pitanjima koja podstiču na razmišljanje o toj disciplini i njenim stimulativnim aspektima.

RAZVITAK TAKMIČENJA I NJEGOV SISTEM

Kod nas se, kako u toku NOR tako i u posleratnoj izgradnji oružanih snaga, takmičenje pokazalo kao važna podsticajna disciplina za što bolje i brže izvršavanje vojničkih zadataka.

Naše jedinice u NOR takmičile su se u tome koja će naneti više gubitaka neprijatelju u ljudstvu i materijalu, a one u pozadini — koja će više učiniti i dati za front. U nekim ratnim dokumentima o tome je nešto i zapisano:

¹ Opšta enciklopedija, II izd., sv. VI, strana 313, izd. Leksikografskog zavoda, Zagreb, 1969.

» ... Natjecanje se sastoji u tome da se ne pojave slijedeći disciplinski prekršaji: labavo i površno vršenje službe, nepristojno i nevojničko pozdravljanje i ophođenje, neizvršavanje naređenja i zadatka, obmana i prevara pri vršenju službe i u službenim društvenim odnosima, pogreške i nepravilnosti prema narodu, napuštanje svoje jedinice bez odobrenja starešine, nemarno i nepažljivo rukovanje oružjem i vojničkom spremom, nebriga i nepažnja o sebi i o drugovima, nedrugarstvo, neborbenost i nepožrtvovanost, svi prestupi i prekršaji pravilnog vojničkog reda i discipline koji su protivni interesima vojske i narodnooslobodilačke borbe.«²

Takmičenja su organizovana i radi postizanja što boljih rezultata u borbenoj obuci. O tome je u jednom izveštaju o takmičenju korpusa i brigada u Hrvatskoj zapisano:

» ... Iz borbene obuke u ovom periodu najveća pažnja posvećena je brzom i pravilnom razvijanju u streljački stroj, korišćenju zaklona, prebacivanju sa jednog na drugi vatreni položaj, vatrenom potpomaganju, pripremi izvršenja juriša ... »³

Navedeni primeri pokazuju koliko se takmičenju pridavao značaj u borbenim jedinicama NOV i POJ.

Prvih godina posle rata u Armiji su takođe organizovana takmičenja vrlo širokih razmera i u vezi sa gotovo svim pitanjima rada i života u jedinicama — takmičenja su organizovana povodom izbora za Ustavotvornu skupštinu 11. novembra 1945, »Zimske kampanje 1945/46«, povodom III kongresa USAOJ 1946, V kongresa KPJ, IV kongresa SKOJ i Dana JA 1948. godine.⁴ Osim tih, u jedinicama su organizovana i takmičenja manjeg obima i značaja. Smotre kulturno-zabavnog rada (slobodnih aktivnosti), razna sportska i druga takmičenja, stalan su sistem rada u našoj Armiji. Radi stručnog usavršavanja muzičara, na primer, organizuju se stručna takmičenja vojnih zabavnih orkestara. S tim ciljem, u okviru obuke u jedinicama veze, organizuju se takmičenja radio-telegrafista; slična takmičenja organizuju tenkisti, vazduhoplovci i drugi vidovi, rodovi, službe i specijalnosti.

Prva posleratna takmičenja, kao i ona povodom kongresa, organizovale su partijske i omladinske organizacije u saradnji sa komandama, a izvodila su se, uglavnom, u nižim jedinicama, osim nekih sportskih koja su i tada imala svearmijski karakter. Viša partijska i

² Vojnoistorijski institut, dokumenat broj 17-1/4, K.

³ Isto, dokumenat broj reg. 1-119, k. 1016.

⁴ *Partijsko-politički rad u JA od završetka NOP do V kongresa KPJ*, dokumentacija Političke uprave SSNO, i *Vojno-politički glasnik* br. 3/48, 2/49, 6/49. i 3/50. godine.

omladinska rukovodstva i politički organi komandi, pratili su postignute rezultate takmičenja potčinjenih jedinica, a štampa je davala veliki publicitet svim tim akcijama.

Promene u karakteru takmičenja u vanarmijskim sredinama dovele su i do promena u Armiji, pa se smanjio broj prigodno organizovanih takmičenja. Skoro jednu i po deceniju (od 1950. do 1964. godine) sistem takmičenja u oružanim snagama nije šire tretiran u zvaničnim pravilima i drugim propisima, a jedno vreme čak je prevladalo mišljenje da, osim kulturno-zabavnih, sportskih i nekih dosta suženih takmičenja u manjim jedinicama — ne treba organizovati veća takmičenja u Armiji. No, to je pitanje koje zaslužuje poseban kritički i polemički osvrt, što nam ovog puta nije cilj.

Međutim, i pored takvih ograničenja, izvesna takmičenja organizovale su stalno komande pojedinih jedinica iz domena vojnostručne obuke, koja se mogu objektivnije ocenjivati (gađanje i rukovanje oružjem, ukopavanje, zaprečavanje, kretanje po azimutu i sl.), zatim u sportskim disciplinama, nekim pitanjima unutrašnjeg reda, štednje i čuvanja društvene imovine, kao i povodom značajnih događaja i praznika iz sadržaja slobodnih aktivnosti. Uz to su stalno postojala vidovska i rodovska takmičenja (pilota, radio-telegrafista, tenkista i dr.). Dobro organizovana, ta takmičenja su doprinosila boljem iskorišćavanju nastavnog i slobodnog vremena, savlađivanju vojne i političke nastave, poboljšanju metodike obuke, kvalitetnijem usvajanju i korišćenju borbene tehnike, boljem i kvalitetnijem sadržaju slobodnih aktivnosti. Ispunjavanje preuzetih obaveza neposredno utiče na vaspitanje vojnika i podizanje njihove društvene i moralno-političke svesti.

Iskustva iz svih tih takmičenja, pa i iskustva iz takmičenja u drugim armijama, omogućila su nam da još potpunije sagledamo sve vaspitne i podsticajne vrednosti koje iz njih proističu. Rezultat takvog sagledavanja značaja i uloge takmičenja odrazio se i u »Pravilniku za ocenjivanje vojnika i jedinica u JNA u obuci i vaspitanju« iz 1964. godine. U njemu su zvanično ustanovljene prve obaveze jedinica o takmičenju i primeni drugih stimulativnih mera, kao i zahtevi za normiranje pojedinih radnji u obuci i vaspitanju u JNA. U Pravilniku se o takmičenju, između ostalog, kaže: *Ocenjivanje u svim slučajevima treba da podstiče vojnike i jedinice na postizanje što boljih uspeha u obuci i da razvija takmičarski duh između pojedinih vojnika u okviru odeljenja (posada), a između odeljenja (posada) u okviru voda, odnosno takmičenje vodova u okviru čete ...*» Starešine i komande Pravilnik obavezuje da na osnovu pokazanih rezulta-

ta u obuci i vaspitanju ističu najbolje jedinice — najbolje odeljenje u okviru voda, vod u okviru čete, četu u okviru bataljona, bataljon u okviru puka i njima ravne jedinice. Osim toga, propisane su i najvažnije stimulativne mere za vojnike, starešine i jedinice sa zahtevom da se primenjuju *neprekidno u toku čitavog procesa obuke*. Postavljen je i zahtev da se izrade norme za pojedine radnje i veštine da bi se mogli što ozbiljnije ocenjivati i upoređivati postignuti rezultati u obuci i vaspitanju. Te norme su ustanovljene 1965. godine. Tako su, na primer, samo za proveru i ocenjivanje obučenosti vojnika i jedinica pešadije normirane 122 radnje. U uputstvu za primenu tih normi govori se o potrebi i značaju takmičenja:

»Da bi norme što više stimulativno uticale na zalaganje vojnika u obuci, starešine mogu povremeno organizovati takmičenje vojnika i odeljenja (posluge-posade) po normalnim postupcima.«

Na osnovu rezultata u primeni Pravilnika o ocenjivanju i normi, u »Uputstvu za borbenu obuku i vaspitanje vojnika i jedinica« iz 1967. godine, još više se govori o takmičenju u obuci i vaspitanju:

»Celokupni proces obuke treba da bude prožet takmičenjem... Jedno od osnovnih sredstava metode podsticanja u obuci treba da bude planski organizovano i izvedeno takmičenje. Osnovni cilj takmičenja je utvrđivanje i podizanje nivoa stručnih praktičnih znanja, veština i navika...«

Postavljeno je da se takmičenje organizuje i izvodi samo u okviru bataljona i njemu ravnih jedinica, a organizuju ga komande sa potčinjenim starešinama. Osnovne takmičarske jedinice su odeljenja, posade i posluge, s tim što se takmičenje izvodi postupno izborom najboljih odeljenja, od voda do bataljona. Težište takmičenja treba da bude na praktičnim i normiranim radnjama, a završava se pri kraju faze stručne obuke.

U Uputstvu za organizaciju i izvođenje obuke (Plan i program borbene obuke i vaspitanja vojnika i jedinica pešadije od 1975. godine) nema odredbi o takmičenju, ali se ukazuje na primenu stimulativnih mera predviđenih u Pravilniku za ocenjivanje vojnika i jedinica (Gl. VI).

Pravilnik o proveravanju i ocenjivanju obučenosti vojnika, jedinica, starešina i komandi od 1970. godine predviđa još potpunije stimulativne mere za vojnike, starešine i jedinice. Kao stimulativne mere za vojnike predviđaju se: *svakodnevno isticanje i usmene pohvale; isticanje najboljih pojedinaca na osnovu pokazanih rezultata u obuci, vrednosti i disciplini — isticanje njihovih fotografija s napisima u zidnim novinama i njihovih kartona sa ocenama u četi i vojni-*

čkim klubovima; isticanje najboljih pojedinaca preko razglasne stаницe i armijske štampe; pisanje o njihovom uspehu roditeljima, radnim kolektivima i društveno-političkim organizacijama i zajednicama; vanredni izlazak u grad; usmene i pismene pohvale pred strojem; nagradno odsustvo; odlikovanja, značke odličnog strelca, primernog vojnika i druge značke i plakete; prigodne nagrade (knjige, busole, vazdušne puške i sl.) i slikanje pored ratne zastave.

Za starešine je predviđeno, osim uobičajenih stimulativnih mera (ocena, pohvala, isticanje u štampi, davanje nagradnog odsustva i dodele odlikovanja, plaketa i znački), postavljanje na veću dužnost i vanredno unapređenje u viši čin — klasu, kao i dodeljivanje novčanih i drugih nagrada, a za jedinice: isticanje najbolje jedinice, dodela odlikovanja, pohvale, dodela prelazne zastavice, pehara, plakete i slično; objavljivanje u armijskoj štampi uspeha i pozitivnih iskustava jedinica koje su postigle najbolje rezultate.

Nema sumnje da su odredbe o takmičenju i drugi propisi doprinesi njegovom kvalitetnijem sadržaju i većem stimulativnom doprinosu u izvršavanju svih zadataka, a posebno onih u obuci i vaspitanju. Na osnovu tih bogatih iskustava organizovana su i takmičenja povodom X kongresa SKJ 1974, 30-godišnjice pobeде nad fašizmom 1975, 35-godišnjice stvaranja i razvitka JNA 1976. i 40-godišnjice dolaska druga Tita na čelo KPJ 1977. godine. Sva ta velika takmičenja su organizovana pod opštim nazivom *Birajmo najbolju jedinicu*. Odredbe o takmičenjima u pomenutim propisima nisu bile dovoljne za organizovanje tako sveobuhvatnih takmičenja, pa su ona organizovana prema posebnim odlukama i uputstvima saveznog sekretara za narodnu odbranu.

Savezni sekretar za narodnu odbranu usvojio je 1974. godine Pravilnik o prelaznoj zastavici »NAJBOLJA JEDINICA«. Tim propisom i Uputstvom za njegovu primenu određeni su precizno uslovi i sadržaji koje jedinice i zašto mogu dobiti prelazne zastavice. To je sve omogućilo da organizovano takmičenje postane stalan sistem i metod rada u našim oružanim snagama.

Sprovođeci takmičenje po ovim propisima za protekle tri godine stvorena su bogata iskustva u svim jedinicama oružanih snaga. Samo u toku 1975. i 1976. godine proglašen je pobednicima u takmičenju i dobili su prelazne zastavice kao najbolje jedinice veliki broj vodova, četa, bataljona, pukova i njima odgovarajućih jedinica.

Osnovni cilj svih tih takmičenja, naravno, svodi se na to da se uz povećane napore ljudi postignu optimalni rezultati, odnosno da se postigne najveći stepen borbene gotovosti jedinica, komandi, šta-

bova i ustanova. Takmičenjima treba da se poboljšaju i uslovi života i rada u jedinicama. Dobro organizovana i usmerena takmičenja treba, pre svega, da doprinesu razvijanju inicijative i stvaralačkog duha u vojnim kolektivima, uzdizanju moralno-političke i društvene svesti pripadnika oružanih snaga i njihovog kreativnog odnosa prema radu. Drugim rečima, takmičenje motiviše i podstiče pojedince i jedinice za ostvarenje vrhunskih rezultata u realizaciji svih planova i programa rada.

Starešine i komande su dužne da u okviru svojih redovnih dužnosti organizuju takmičenja i da na tim zadacima maksimalno angažuju vojne kolektive. Treba istaći da se radi takmičenja ne osnivaju nikakvi privremeni, posebni organi, niti se vodi posebna evidencija o takmičenju, osim uobičajene koja služi za ocenu rada jedinica, komandi i ustanova. Jer, nekada su takve evidencije i posebni organi za takmičenje odvajali pažnju od najbitnijih pitanja života i rada u jedinicama, što je imalo negativne posledice i takmičenju pridavalo neobjektivnu vrednost.

O osnovnim ciljevima, zadacima i postignutim rezultatima treba redovno i blagovremeno da se informišu vojni kolektivi, organizacije Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine. To je potrebno radi preduzimanja mera za pravilno usmeravanje i rasplamsavanje takmičarskog poleta među takmičarima. Pored starešina, komandi i vojnih kolektiva, o takmičenju se u svemu moraju brinuti i organizacije Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine u jedinicama. One, pre svega, vode računa o angažovanju komunista i omladinaca, koji u svemu treba da služe primerom ostalima.

Na kraju svakog takmičenja, na svečan način, proglašavaju se pobednici u jedinicama i školama — pojedinci i jedinice (ustanove), i to: u svakom vodu i jedinici njegovog ranga najbolji vojnik; u svakoj četi i njoj ravnoj jedinici najbolje odeljenje (posada, posluga); u svakom bataljonu i jedinicama njegovog ranga najbolji vod i najbolji starešina; u svakom puku — brigadi najbolja četa — baterija; u diviziji najbolji bataljon — divizion, a u svakoj vojnoj oblasti najbolji puk — brigada. U okviru oružanih snaga bira se iz svakog vida — roda — službe najbolja jedinica, a slično je i u školama i teritorijalnim jedinicama.

Istakli smo propise i praksu samo u tolikom obimu da bi, bar donekle, pokazali da kod nas, kao i u nekim stranim armijama, postoji organizovan sistem takmičenja i njegova primena kao jedne od stimulativnih mera u obuci i vaspitanju. Međutim, činjenica je da se kod nas o tome do sada vrlo malo pisalo u vojnoj štampi i časopisima.

pisima. Zbog toga ne možemo potpuniije govoriti o nekim značajnijim iskustvima, naime, ona još nisu dovoljno uopštena i izučena. U vezi s tim, posebno bi bilo korisno saznanje: kako obezbediti da takmičenje prihvati najširi broj vojnika i starešina, kako postići da se njihov intenzitet neprekidno održava na željenom nivou i da ona imaju vaspitnu ulogu u obuci i vaspitanju. Imajući u vidu značaj tih osnovnih pitanja, pokušaćemo da iznesemo i neke bitne psihološke, sociološke i pedagoške strane takmičenja.

PSIHOLOŠKA, SOCIOLOŠKA I PEDAGOŠKA STRANA TAKMIČENJA

Ukoliko se ne vodi računa o psihološkoj, sociološkoj i pedagoškoj strani natjecanja između pojedinaca i jedinica, ono ne može biti uspešno, kvalitetno i vaspitno. Usmeravanje i organizacija stvaralačkih aktivnosti vojnika na usvajanje programa obuke i vaspitanja i izvršavanju svih drugih zadataka, u psihološkom pogledu svodi se na pitanje motivacije. Reč je, naime, o pokretačkoj snazi koja takmičare maksimalno mobilise u postizanju optimalnih rezultata i najboljih postupaka u učenju i radu. *Ideološko-politička svest vojnika osnovni je izvor pokretačke snage.* Ali, motivi su uslovljeni ne samo opšte-političkim ciljevima, već i ličnim potrebama. Otuda i dve strane ljudskih težnji i motivacije: *društvena i lična.* Načelo: od svakog prema sposobnostima, a svakome prema radu — zadovoljava tu vrstu motivacije i usklađivanja opštih i ličnih interesa. Prema tome, u osnovi takmičenja treba da leži uverenje da su radni ljudi u armijskim i vanarmijskim sredinama, u socijalističkoj samoupravnoj zajednici, gospodari rezultata svoga rada, rada za opštedruštvenu i ličnu korist. Takva motivacija ne može nastati sama po sebi. Nju treba formirati u svesti ljudi, treba pripremiti uslove za njeno usvajanje. To je, pre svega, zadatak moralno-političkog vaspitanja, rada tih organa i, naravno, organizacija Saveza komunista i Saveza socijalističke omladine, uz stalne i pravilne podsticajne mere u jedinicama i ustanovama. Dakle, opšti uslov za stvaranje podobne takmičarske atmosfere i mobilizacije celokupnog sastava jedinica na ciljevima i zadacima takmičenja jeste uzimanje u obzir obe strane vojnikovih potreba — društvenih i ličnih. Nagrade su u tom slučaju jak podstrek za takmičenje, čija snaga, pored ostalog, zavisi od pravednosti cilja za koji se vojnici takmiče i od društvenog, kolektivnog priznanja i vrednovanja nagrada.

Sociološka strana takmičenja ogleda se i u činjenici što se na duže vreme može organizovati samo takmičenje u manjim jedini-

camu. To zbog toga što je u njima veći stepen psihološko-društvene povezanosti, lakša organizacija i usklađivanje takmičenja. Jer, ono se uvek izvodi po principu: neko — protiv nekog. Vojnici su u takmičenju istovremeno učesnici i posmatrači (oni posmatraju i ocenjuju rad onih sa kojima se takmiče). Zato je neophodna puna javnost i propaganda postignutih rezultata. Svakodnevnici primeri stvaraju kod takmičara dinamiku, bude njihova osećanja, koja su povoljna za kolektivni i lični napor, za ispoljavanje vojničkih vrlina kao što su požrtvovanost, snalažljivost, inicijativa, upornost, hrabrost i druge.

I kod organizovanih takmičenja u našim jedinicama ispunjavaju se svi ti zahtevi. Tako su svakog dana, posle završenog zanimanja, isticani pojedinci koji su se najbolje pokazali. Najbolja odeljenja isticana su svake nedelje, vodovi mesečno a čete tromesečno.

To sve obezbeđuje da takmičenje u našim jedinicama ima karakter drugarske saradnje između vojnika, vojnika i starešina, jer su njihovi ciljevi i težnje istovetni. To takmičenju daje sasvim nov, vrhunski kvalitet. Zalaganje i rad jednih uvećavaju izgleda za uspeh drugih, iako se međusobno nadmeću. Zbog toga takmičenje ispoljava ogroman uticaj na formiranje socijalističkih moralnih normi, načela kolektivnog života, drugarstva i dobrih međuljudskih odnosa, koji se zasnivaju na poštovanju ličnosti svakog čoveka, na pažnji i pomoći.

Ideal takmičenja je postizanje najboljih od mogućih — optimalnih rezultata, i to najboljim metodama i sredstvima. Tom idealu suprotstavljaju se, ako se ne preduzmu potrebne vaspitne mere, izvesne negativne pojave. Jedna od njih može biti otpor prema novinama i ogovaranje onih koji se suviše ističu. Isto tako, poznato je da se kolektivi najbolje združuju i povezuju na teškoćama, na savlađivanju otpora, pa zbog toga takmičarski zadaci ne smeju biti laki.

Pedagoška vrednost svakog takmičenja ogleda se, pre svega, u tome što se u njemu stvara vrlo povoljna atmosfera za učvršćenje moralnih osobina i običaja — solidarnosti, druželjublja, kolektivne pomoći onima koji, na primer, teže savlađuju nastavu i sl. Ono pomaže vaspitanju i izvršavanju dužnosti i obaveza — u njemu se ljudi vaspitavaju kroz rad. Stoga se može reći da takmičenje ima stvarne, a ne parolashke temelje za jedinstvo rada, obuke i vaspitanja.

Živi primeri su uvek pokretačka snaga učesnika takmičenja, posebno pojedinaca koji postižu veće rezultate od prosečnih. Aktivnost takvih pojedinaca treba usmeravati na prenošenje i širenje iskustava u druge kolektive jedinice. Jer, pedagogija je već odavno utvrdila da

korišćenje znanja i veština u praktičnom radu predstavlja najefikasniji put ka njihovom učvršćivanju i daljem unapređivanju. Prenosjenje stečenih znanja i veština na druge, na neformalan i drugarski način, u pojedinim kontaktima i u grupama, olakšava primernim vojnicima i starešinama da zadrže i unaprede stečena znanja i veštine, i da se u znatnoj meri izravnavaju nesrazmere u nivou obuke svih vojnika i starešina u jedinici. Na taj način, ako je, na primer, cilj takmičenja podizanje borbene sposobnosti iznad prosečne, to više nije želja, već postaje stvarnost, nov kvalitet.

Osim što se mora voditi računa o psihološkoj, sociološkoj i pedagoškoj strani takmičenja, organizacija i izvođenje treba da se zasnivaju na principima *dobrovoljnosti učešća, javnosti zadataka i postignutih rezultata, upoređivanju postignutih rezultata, usvajanju i primeni pozitivnih iskustava, solidarnosti i uzajamnoj pomoći, takmičenju najpre u jednostavnijim, a zatim u složenijim zadacima i drugom.*

Imajući sve to u vidu, može se konstatovati da je teorija i praksa takmičenja veoma složena materija. Pre svega, nema još dovoljno naučnih saznanja i uopštenih iskustava. Zbog toga u vezi s takmičenjem kod nas ima dosta dilema i različitih shvatanja o njegovim vrednostima i nedostacima. U tom smislu treba nešto više učiniti i preko naše vojne štampe i časopisa, makar razmeniti mišljenja i iskustva o osnovnim aspektima i vrednostima takmičenja, pa i drugih stimulativnih mera.

NEKA PITANJA ZA DISKUSIJU O TAKMIČENJU I STIMULATIVNIM MERAMA

U pedagoškoj literaturi takmičenje se tretira kao metoda *moralnog vaspitanja i kao sredstvo metode podsticanja u moralnom vaspitanju.* Uz metodu podsticanja takmičenje se ne bi moglo smatrati kao posebna metoda. Upoređujući metodu podsticanja i njena sredstva sa takmičenjem, očigledno je da je ona kompleksnija i sveobuhvatnija od takmičenja. Međutim, najviše oprečnih mišljenja ima u tome — šta sve može biti sadržaj takmičenja. U diskusiji bi zbog toga bilo nužno sagledati mišljenja i neka iskustva u vezi s tim.

Većina smatra da takmičenje u obuci i vaspitanju treba organizovati između pojedinaca i manjih jedinica samo u praktičnim i normiranim radnjama. Međutim, ima mišljenja da bi se u sadržaj mogla uključiti i neka druga teoretska pitanja. To potvrđuje i uključivanje u takmičenje sadržaja iz Programa političkog obrazovanja

i vaspitanja vojnika. Na taj način otpali su svi prigovori da se takvi i slični sadržaji ne mogu precizno normirati. No, to nikako ne znači da ne bi trebalo i dalje na osnovu postojećih iskustava raditi na izradi za njih još boljih normi i kriterijuma. U iznalaženju najboljih rešenja, mislim da bi se mogla koristiti iskustva iz takmičenja »Mladost u pesmi, reči i veštini« i nekih drugih, koja u svoje programe uključuju praktična i teoretska pitanja iz više nastavnih disciplina. Osim toga, u obzir bi mogla doći i izrada pogodnih testova znanja pomoću kojih bi starešine i komande vršile ocenu pojedinih sadržaja takmičenja.

Smatramo da nisu osnovani prigovori da bi se zbog istih pitanja u testovima uvek postizali najbolji rezultati, jer se to isto može reći i za sve ostale normirane radnje i veštine iz drugih predmeta u nastavi. Zapravo, i jeste cilj da se sve to nauči, usvoji i primenjuje. Ipak, postoji nešto drugo kao mogući nedostatak — da se uči samo ono što je sadržaj i predmet takmičenja, a da se zapostave ostali sadržaji i zadaci. Zbog toga za takmičenje treba odabrati težišne, ključne sadržaje i zadatke. Recimo, za solidne uspehe u gađanju potrebno je dobro poznavanje taktičkih i tehničkih osobina oružja, oruđa i besprekorno rukovanje. Prema tome, ako za predmet takmičenja postavimo osnovni cilj što bolji uspeh u gađanju, onda ćemo dobrim delom obezbediti da takmičari upoznaju naoružanje i savladaju nastavu gađanja.

Ova razmatranja ukazuju da bi bilo jednostrano za takmičenja uzimati samo praktične radnje, a zapostavljati njihovu teoretsku osnovu. Iz tih razloga takmičenja poslednjih godina (povodom X kongresa SKJ, 30-godišnjice pobeđe nad fašizmom, 35-godišnjice stvaranja i razvoja JNA i ovogodišnje proslave 40-godišnjice dolaska druga Tita na čelo KPJ), pored praktičnih radnji, sve više u sadržaju obuhvataju i teoretska pitanja. Naravno da se takmičenja mogu organizovati i na planu obrazovnih, kulturno-zabavnih i sportskih aktivnosti vojnika i pitomaca. Ona se organizuju u manjim jedinicama ranga puka — brigade i u garnizonima povodom Dana mladosti i Dana Armije; vidovi, rodovi i jedinice ih mogu organizovati povodom svojih praznika kao i povodom završetka nastavne godine.

Smatra se da su stimulativne mere, uglavnom, dobre i dovoljne, ali da su mnoge od njih još nedovoljno materijalno obezbeđene. Međutim, ako se imaju u vidu rezultati poboljšanja obuke i vaspitanja koji se postižu stimulativnim merama, onda imaju opravdanja i materijalna sredstva za te svrhe.

Vlada uverenje da se vojnicima dodeljuje malo odlikovanja, a više znački »Primeran vojnik« i knjiga, koje su skupe skoro kao odlikovanja i značke, mada nisu po svojoj društvenoj vrednosti ravne njima. Ne isključujući značku »Primeran vojnik« koja je stekla opšte priznanje, bilo bi dobro da se njenim nosiocima dodele i Medalje za vojničke vrline, i da se knjige zamene nagradama koje imaju više vojničkog obeležja. Ima mišljenja da nije dobro ni to što se većina nagrada i drugih stimulativnih mera primenjuju uglavnom povodom praznika, a manje povodom pojedinih perioda obuke.

Ta i neka druga pitanja ukazuju da primena stimulativnih mera zahteva šire izučavanje i iznalaženje još boljih rešenja, koja bi bila u skladu sa potrebama obrazovno-vaspitnog procesa u našoj Armiji.

Na osnovu izučavanja i uopštavanja dosadašnjih iskustava takmičenja kao značajne stimulativne mere, možemo zaključiti da su ona opravdana i korisna u manjim jedinicama, ali ako su dobro organizovana i ako su dobro odabrana i »merljiva« pitanja, jer ona imaju svoje moralno, psihološko, sociološko i pedagoško opravdanje. Pri svemu tome treba biti jako oprezan u izboru sadržaja takmičenja i oceni rezultata; ona se nikada ne bi smela pretvoriti u verbalno prikazivanje rezultata i druge formalnosti, kakvih pojava inače ima.

Svako takmičenje se mora zasnivati i organizovati na principu dobrovoljnosti učesnika. Zbog toga je najpoželjnije da se vreme takmičenja poklapa sa periodima obuke, a ocene rezultata sa ocenama rezultata iz obuke i vaspitanja. Takmičenja se, naravno, mogu organizovati i povodom značajnih događaja i praznika.

Strana iskustva treba koristiti, ali sa kritičkim prilazom i primenom na naše uslove.